

Støða skúlans í framtíðar samfelagnum

Hvør skal støða skúlans vera í framtíðarsamfelagnum? Hetta er ein spurningur, sum fólk, ið hava samband við skúlan, ofta seta. Vit kunnu ikki svara hesum spurningi, fyrr enn vit vita, hvat vit vilja skrivar Súi í Hjøllum, skúlastjóri í sjónarmið í dag.

SJÓNARMÍÐ

Í 1979 fingi vit nýggja fólkaskúlalóg við við-um karmum og nóg-um møguleikum.

Lærarar vóru ikki nóg væl fyrireikaðir, ella als ikki fyrireikaðir, tí mong lærarafólk hava kent tað sum tað at lógin varð smoygd oman yvir høvdið á teimum — men sum tíðin er liðin, so hava fólk vant seg við lógina. — Tað er tí burturvið í dag at tosa um, at frá komandi skúlaári skal nýggj fólkaskúlalóg setast í gildi. — Vit mugu ikki gera sama skeivleikan einaferð enn. Nýggj ella broytt fólkaskúla- lóg hevur uppiborið at fáa sakliga og drúgva viðgerð av øllum port- um í skúlaverkinum — og annrs í øllum sam- felagnum.

Fyritreytirnar fyri 1979-lógini vantaðu, og tí er lógin enn í dag ikki komin at virka eftir ætlan.

Eg skal nevna nokur dømi:

Fyribilslesiatlanir til 8.—9. fl. fingi vit í 1979, men tær vóru fyribils. Lesiatlan til 1.—7. fl. er ikki komin síðan 1962 — sonevnda »Brúna Bók«, so fólkaskúlin tekur við ønum ørnum ímóti teimum nýggju lesiatlanunum, sum koma út í næst- um, tí hesi seinastu 30 árin hevur samfelagið verið fyri eini stórar

broyting, fyri ikki at siga kollvelting, meðan »Brúna Bók« hevur verið álitið. (Tó skal nevast, at lærarafólk sum heild halda, at undirvisingin í 1.—7. fl. gongur væl).

Fyritreytirnar við hølum v.m. vóru ikki á øllum skúlum. Eg kann nevna, at Fuglafjarðar skúli tórvaði í 1979, og ger tað framvegis, fleiri serhøli, har fleiri av vallærugreinunum skuldu halda til.

Á kommunalu figgjarætlanunum fyri skúlan hevur jättanin alla tíðina síðan 1979, tá lógin kom (tó undantikið nokur ár miðskeiðis í 1980-unum), verið alt ov lág, og nú ber heilt av. Fuglafjarðar skúli varð á kommunalu figgjarætlanini skorin við umleið 43% frá 1989 til 1990. — Hetta er sera álvarsligt, og hevur havt við sær, at alt koyrir upp á stumpanar. Hetta kann samanberast við eitt virki, sum ikki avskrivar, men slitir niður øll arbeiðstól ár undan ári, uttan at hugsa um avleiðingarnar fyri framtíðina.

Timakvotan, sum Fuglafjarðar skúli fær frá Landskúlafyrir- sýningini, er tey seinastu 2 árin minkað við 109 t.viku. — Úr 862 tímum í skúlaárinum 1988/89 til 753 timar í 1990/91, og tá er serlig-

ur tørvur við í tölun- um.

Hesar sparingar hava rakt: Floksins tími er burtur

Grundskleiðini eru burtur

Bókasavntímarnir eru bara 6/viku (19)

Valbólkar eru niðurlagdir

Flokkar eru samanlagdir (størri næminga kvotur)

Undirvisingin í fritíðini fær bara 3t/ (20)

Serundirvisingin er skerd

Framhaldsdeildin hevur bara 31 t/v

Nýggja figgjarætlan lótingsins ber heldur ikki boð um nakran bata. Tvørturímóti ljóðar frá enn størri skerjingum í timakvotuni, so tað sær myrkt út, fyri ikki at siga heilt ómøguligt út.

Hetta vóru so nakrar viðmerkingar til fyritreytirnar fyri 1979-lógini! — Ella umstøðurnar hjá 1979-lógini at virka undir.

Fara vit so at hyggja at, hvussu hevur hýldnast, so kunnu vit í stuttum siga, at úrslitið eftir umstøðunum hevur verið hampuligt. Stórar partur av lærarunum gera eitt megnar arbeiði! Eisini tí, at vit ikki hava nevnið av »disiplinerum« trupulleikum, rættliga stabil heim —

Neyðugt er við einum breiðum orðaskifti um fólkaskúlan, sum er grundarlagið undir allari framhaldandi útbúgving skrivar Súi í Hjøllum (túlvíldarlig mynd)

trygg heim, sum nøkur av grannalondunum kenna til. — Kortini mugu vit harmast um, at sonevndi valskúlin ikki er nakar valskúli, tí flestu næmingar verða stýrdir beinleiðis av teimum krøvum, sum aðrar framhalds- útbúgvingar krevja. — Hetta er galdandi fyri allar næmingar, uttan mun til evnr og førleika annars. Hetta hevur so fært við sær, at tá ið næmingarnir hava valt tey komp. fakini sum tý., al./evnafrøði, so eru bara 2 tímar eftir at velja í 8.—9. flokki, hini ið velja eru fá — skapa ofta trupulleikar í samband við valbólkar. 10. flokkur hevur á pappirinum fleiri valmöguleikar, men í praksis er 10. flokkur eitt framhald av 9. flokki hjá flestu næmingunum.

Framtíðin — umrøða

Nú hevur verið umrøða í lótinginum um Miðnámsútbúgvingarnar, og í lótingini fær málið framhaldandi viðgerð í Mentanar- og Skúla- nevnd lótingsins. Vónandi kemur okkurt skilagott burtúr, men vit eru mong, sum ikki skilja, at vit innan skúlaverkið ikki fyrst leggja okkum á eina fasta kós fyri fólkaskúlan (t.v.s. fram-

haldsdeildina), tí hetta er grundarlagið, sum Miðnámsútbúgvingarnar skulu byggja á.

Í 1970 og 1980-unum hava grannalondini, og eisini vit í Føroyum, roynt at fáa ein eindarskúla, skúlan fyri øll. — Øll skulu vera saman, tey, sum eru væl fyrri, og tey, sum eru minni væl fyrri (ella beinleiðis eru illa fyrri við brekum o.s.fr.) — Men fyritreytirnar hava als ikki verið til staðar úti á skúlunum við nóg konari hjálp til endamálið, og við teimum skerjingum, sum nú gera seg galdandi á skúlaøkinum, tykist tað at vera púra ómøguligt at fáa hesa skipan at ganga soleiðis, at lærarafólk kunnu siga, at tey eru nøgd við tað, sum næmingarnir fáa burtúr. SANMLEIKIN er tann, at umstøðurnar eru so vánaligar, at síðan fyrst í 1970-unum er skúlatíðin hjá næmingum í framhaldsdeildini minkað við útvíð 40%, samstundis sum skúlin hevur fingið alsamt fleiri uppgávur at røkja, ikki bara fakligar, men eisini sosialar. Tí er tað, at eg loyvi mær at siga, at tíðarneyðin er tann størsti trupulleikin, sum lærarnir í framhaldsdeildini hava at dragast við (kravd undirvisingarevni). Síðan er

Súi í Hjøllum, skúlastjóri: — Skúlin er mentanarberari, og tað er tí av týðningi, hvat tað er fyri ein mentan, ið skúlin gevur. Er tað tjóðskaparligi, siðalagsligi og mentanarligi arvirin, sum skúlin gevur (ella skal geva) ella er tað handils- ella brúkaramentan

tað tann ómetaliga stóri ivi hjá lærarafólki um, í hvønn mun tey eru før fyrri at geva øllum... eg sigi øllum, í flokkinum, bæði teimum, sum eru væl fyrri, og teimum, sum eru minni væl fyrri, nóg góða undirvising. — Tey flestu ásanna, at tey megna hetta ikki — hetta er eisini í min- um hugaheimi ómøguligt at krevja, og tí er støðan soleiðis sum hon er. Tey veiku fáa ikki nóg góðan stuðul, og tey, sum eru væl fyrri, fáa als ikki teir møguleikar, sum tey burdu fingið. Alt hetta tilsamans ger, at tað mangan, serliga fakliga, er stórt lop frá framhaldsdeild fólkaskúlans og til miðnámsútbúgvingarnar.

Hvør skal støða skúlans vera í framtíðar samfelagnum? Hetta er ein spurningur, sum fólk, ið hava samband við skúlan, ofta seta. Vit kunnu ikki svara hesum spurningi, fyrr enn vit vita, hvat vit vilja.

Hvørji eru málini og hvørja leið vilja vit ganga?

Tað eru stórir spurningar at svara, tí so ógvuliga nógv hvør týðning og ávirkar støðutakanina. Neyðugt er at fáa greiðu á fleiri spurningum og víðurskiftum fyrst.